

MĄDRA
KSIĄŻKA
ROKU

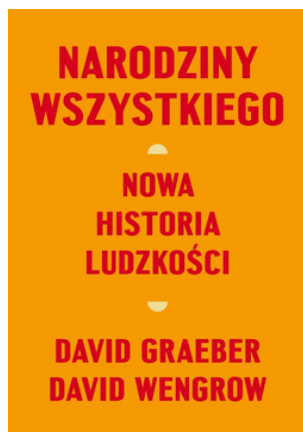

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

KSIĄŻKI NOMINOWANE W KONKURSIE MĄDRA KSIĄŻKA ROKU 2022

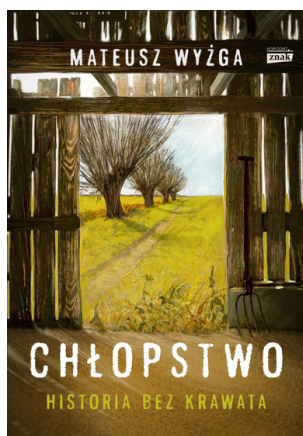

KSIAŻKI DLA DOROSŁYCH

David Graeber, David Wengrow, *Narodziny wszystkiego. Nowa historia ludzkości*, tłum. Robert Filipowski, Wydawnictwo Zysk i s-ka

Co byście powiedzieli, gdybym oznajmił Wam, że to, co wiecie na temat historii ludzkości, jest fałszywe? Jeśli przychodzi Wam do głowy jakaś von Daenikenowska interwencja zielonych ludzików, mówię stop! Przestańcie. Nie o to chodzi. Punktem wyjścia *Narodzin wszystkiego* autorstwa dwóch Davidów, antropologa Davida Graebera i archeologa Davida Wengrowa jest stwierdzenie faktu, że każdy naukowiec jest produktem swojej kultury, czasów, w których żyje, a nawet ideologii, którą wyznaje. Często nieświadomie wpływają one na interpretacje dokonywanych odkryć. Książka Graebera i Wengrowa podważa narracje dotyczące wielu zjawisk opisanych przez archeologów. Jak wyglądała tzw. rewolucja neolityczna i czy rolnictwo było „ziemią obiecaną”, po osiągnięciu której zapanowała powszechna szczęśliwość? Czy miasta mogą powstać tylko tam, gdzie istnieje silna władza?

Mateusz Wyżga, *Chłoptwo. Historia bez krawata*, Wydawnictwo Znak Horyzont

Ostatnie lata na naszym rynku księgarskim wiązały się z prawdziwym wysypem pozycji poświęconych historii chłoptwa. Jedne były lepsze, inne gorsze, ale ich liczba jasno pokazała, że polski czytelnik potrzebuje książek z nurtu historii ludowej. *Chłoptwo. Historia bez krawata* to synteza historii polskiego chłoptwa, której autor, prof. Mateusz Wyżga, szukał odpowiedzi na takie pytania, jak: czym było chłoptwo w przeszłości i czy nadal istnieje? Czy może chłoptwo już się skończyło i mamy teraz do czynienia z post-chłoptwem? Co powoduje, że w naszym społeczeństwie istnieje mechanizm wypierania się wiejskiego pochodzenia?

MĄDRA
KSIĄŻKA
ROKU

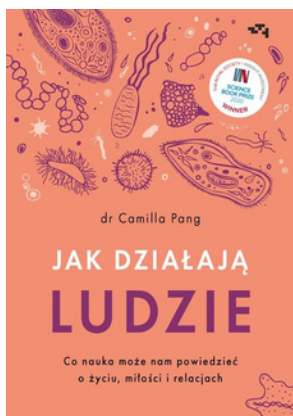

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Agnieszka Krzemińska, *Grody, garnki i uczeni. O archeologicznych tajemnicach ziem polskich*, Wydawnictwo Literackie

Każdy, kto interesuje się archeologią, z pewnością miał w rękach słynną książkę C.W. Cerama *Bogowie, groby i uczeni. Powieść o archeologii*. Ba, dla sporej części z nich była to pewnie pierwsza tego typu pozycja, którą przeczytali. Poznawaliśmy w ten sposób historię odkrycia Troi, poznawaliśmy tajemnice grobowca Tutenchamona czy dzieje rozszyfrowania hieroglifów. Teraz, dzięki Agnieszce Krzemińskiej mamy do dyspozycji podobną opowieść o najważniejszych odkryciach archeologicznych, których dokonano w Polsce. *Grody, garnki i uczeni* dobitnie pokazują, że również nasza rodzima ziemia kryje wiele fascynujących tajemnic, które czasem ujawnia rękoma archeologów.

Camilla Pang, *Jak działają ludzie. Co nauka może nam powiedzieć o życiu, miłości i relacjach*, tłum. Aleksandra Weksej, Grupa Wydawnicza Relacja

Jak rozumiemy ludzi wokół nas? Jak rozpoznajemy motywacje ludzi, ich zachowania, a nawet mimikę twarzy? I kiedy uczymy się społecznych wskazówek, które determinują ludzkie zachowania? To tylko część pytań, które stawia sobie w książce nagrodzonej przez brytyjskie Royal Society Camilla Pang. A wszystko to z perspektywy człowieka i naukowczyni, która cierpi na zaburzenia ze spektrum autyzmu, ADHD i zespół lęku uogólnionego. *Jak działają ludzie* to nie tylko solidna dawka popularyzacji nauki, ale i spojrzenie na świat oczami osoby nieneurotypowej.

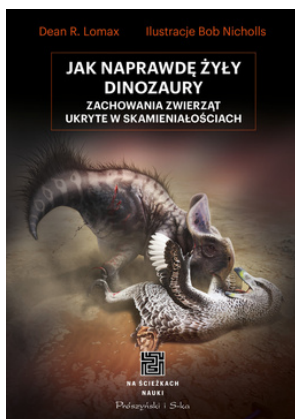

MĄDRA
KSIĄŻKA
ROKU

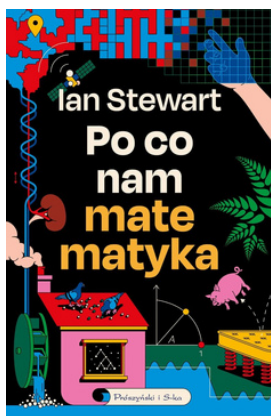

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

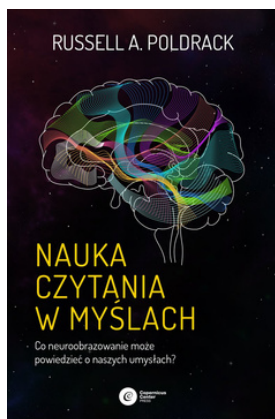
Dean R. Lomax, Bob Nicholls, *Jak naprawdę żyły dinozaury. Zachowania zwierząt ukryte w skamieniałościach*, tłum. Andrzej Hołdys, Wydawnictwo Prószyński i S-ka

Czy przypominasz sobie, kiedy pierwszy raz zobaczyłeś szkielet dinozaura? Czy pamiętasz swoją odchyloną do góry głowę, szeroko otwarte oczy i ten zniewalający, nieskrępowany zachwyty wymieszany z grozą? Tym pytaniem rozpoczyna swoją książkę Dean Lomax. W *Jak naprawdę żyły dinozaury* prezentuje on najbardziej fascynujące znaleziska paleontologiczne (nie tylko te związane z dinozaurami), które pokazują nam codzienne życie prehistorycznych zwierząt. Co dinozaury i inne prehistoryczne zwierzęta porabiały na co dzień? Co jadły? Jak radziły sobie podczas choroby? Albo w jaki sposób troszczyły się o swoje dzieci? Czy składały jaja, też były żyworodne? To tylko część pytań, na które odpowiada autor.

Ian Stewart, *Po co nam matematyka. Niedorzeczna skuteczność matematyki*, tłum. Urszula Seweryńska, Mariusz Seweryński, Wydawnictwo Prószyński i S-ka

Do czego jest nam potrzebna matematyka? Pytanie to w szkole zadawał sobie niejeden z nas. W swojej najnowszej książce znany popularyzator królowej nauk wcale nie podaje standardowych odpowiedzi. Jasno pokazuje natomiast, że matematyka leży u podstaw naszej cywilizacji technicznej. W ciekawy i humorystyczny sposób pokazuje, jak wykorzystuje się ją w tak odległych sferach ludzkiej aktywności jak polityka i logistyka, transport i filmowe efekty specjalne, nawigacja satelitarna i klimatologia.

Russell A. Poldrack, *Nauka czytania w myślach. Co neuroobrazowanie może powiedzieć o naszych umysłach?*, tłum. Mateusz Hohol, Kinga Wołoszyn, Wydawnictwo CCPress

Poznanie tajemnic mózgu nie należy do najłatwiejszych. Wymaga bowiem spojrzenia pod twarde kości naszych czaszek. Jednak pomysłowi naukowcy i inżynierowie stworzyli szereg urządzeń, dzięki którym jest to możliwe, bez konieczności dokonywania trepanacji. *Nauka czytania w myślach* Russella Poldracka pozwala podejrzeć pracę naukowców zajmujących się najważniejszą chyba obecnie technologią poznawania pracy mózgu – funkcjonalnemu rezonansowi magnetycznemu (fMRI). Urządzenie to zapewnia zdumiewające wręcz możliwości wglądu w jego działanie. Autor przedstawia zarówno niesamowite zdolności, jak i główne ograniczenia tej techniki oraz opisuje, w jaki sposób zastosowania poza laboratorium często przekraczają granice odpowiedzialnej nauki.

Kevin Peter Hand, *Pozaziemskie oceany. Poszukiwanie życia w głębinach kosmosu*, tłum. Zuzanna Lamża, Wydawnictwo CCPress

Dajcie spokój! Jeszcze nie zdołaliśmy poznać wszystkich tajemnic ziemskich oceanów, a Peter Hand już zabiera nas w podróż po tych na innych światach. Po pierwsze jednak skrupulatnie tłumaczy nam, skąd w ogóle wiemy o ich istnieniu. *Pozaziemskie oceany* to opowieść o sile nauki i pomysłowości naukowców, którzy stopniowo odkrywają morza i oceany na planetach i księżycach Układu Słonecznego. Dawne sny o pozaziemskim życiu na powierzchni Marsa czy Wenus mogą być już historią science-fiction. Teraz nasza wyobraźnia kieruje się dalej, ku księżycom krążącym wokół gazowych olbrzymów, których podpowierzchniowe oceany postrzegamy jako głównych kandydatów do goszczenia nieziemskiego życia. Czy rzeczywiście coś tam jest?

Brian Hare, Vanessa Woods, *Przetrwają najżyczliwsi. Jak ewolucja wyjaśnia istotę człowieczeństwa?*, tłum. Kasper Kalinowski, Wydawnictwo CPress

Patrząc na świat, często widzimy go przez pryzmat walki, w której przetrwać mieliby najsilniejsi. Brian Hare i Vanessa Woods przekonują, że to tylko iluzja. Nasza siła – jako gatunku – nie leży bowiem w tężyznie fizycznej, ale w wyjątkowej zdolności do współpracy. To ona właśnie sprawiła, że skolonizowaliśmy niemal wszystkie zakątki Ziemi i zepchnęliśmy wiele innych gatunków w niebyt lub na jego skraj. Skąd jednak wzięta się ta umiejętność, której najwyraźniej brak naszym najbliższym krewnym? Autorzy przekonują, że nasz gatunek podlegał samoudomowieniu, podczas którego nasza agresja w stosunku do obcych była tłumiona.

Elizabeth Kolbert, *Szóste wymieranie. Historia nienaturalna*, tłum. Piotr Grzegorzewski, Tatiana Grzegorzewska, Wydawnictwo Filtry

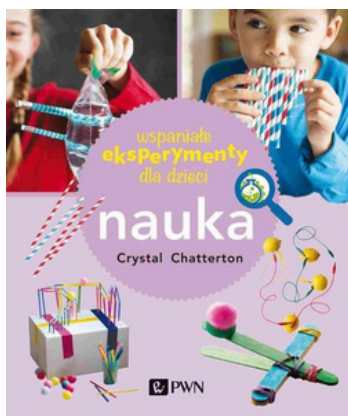
Historia naszej planety naznaczona jest pięcioma okresami wielkich wymierań, które przetrzebiły życie Ziemi i zmieniły bieg ewolucji. Elizabeth Kolbert w nagrodzonym Nagrodą Pulitzera *Szóstym wymieraniu* przekonuje, że teraz jesteśmy świadkami szóstego. Tym razem jednak winna nie jest geologia naszej planety czy obiekt pozaziemski, który znalazł się na kolizyjnym kursie, ale my, ludzie; nasza nieskrępowana niczym zachłanność i rozwój techniczny pochłaniający planetę. Jak pisze autorka: *Żadne stworzenie nigdy wcześniej nie zmieniło życia na naszej planecie w aż tak dużym stopniu, choć dochodziło do innych, porównywalnych kataklizmów.*

KSIĄŻKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Krzysztof Poznański, *Dinozaury i wielkie ssaki. Niesamowite dzieje Ziemi*, Wydawnictwo Wilga

Rodzinny „ekspert od dinozaurów” wie już o nich wszystko i nie sposób go zaskoczyć nową publikacją? Być może znajdzie się na to rozwiązanie: książka *Dinozaury i wielkie ssaki* autorstwa Krzysztofa Poznańskiego. Fakty bardziej znane: porządkuje. Ciekawostki rzadko opowiadane: fascynująco przytacza. Stare przesady na temat dinozaurów i innych wymarłych zwierząt: obala. A to wszystko w przebogatej oprawie graficznej i zwięzłej formie.

Crystal Chatterton, *Wspaniałe eksperymenty dla dzieci: Nauka*, tłum. Marek Czekański, Wydawnictwo Naukowe PWN

Nie ma lepszej drogi poznawania świata nauki, niż poprzez doświadczenia. Tylko jak je zorganizować, gdy jedyne kolby pod ręką, to te kukurydziane, a jedyna dostępna chemia to ta kuchenna? Nic prostszego, wystarczy mieć pomysł i odpowiednio zaplanować eksperyment. Jak to zrobić – podpowie książka *Wspaniałe eksperymenty dla dzieci. Nauka*, w której zaproponowano dziesiątki doświadczeń z zakresu chemii, inżynierii, czy fizyki. Wszystko to w przystępnej formie i z wykorzystaniem sprzętów dostępnych w domu lub w najbliższym sklepie.

MĄDRA
KSIĄŻKA
ROKU

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Łucja Malec-Kornajew, *Złoty pociąg i inne największe zagadki historii sztuki w Polsce*, Wydawnictwo Znak Emotikon

Drżycie czytelnicy wychowani na *Wakacjach z duchami* Adama Bahdaja. Bo jak weźmiecie do ręki *Złoty pociąg i inne największe zagadki historii sztuki w Polsce* to się nie oderwiecie i dzieci będą miały do was uzasadnione pretensje. Lepiej od razu podzielcie się tym łupem i czytajcie go razem. Przez śledztwa, kradzieże i tajemnice sztuki polskiej przeprowadzi was autorka, Łucja Malec-Kornajew i ilustratorka, Aleksandra Gołębiewska.

Agnieszka Graclik, *Dziki poradnik przetrwania. Megaporcja wiedzy o zwierzętach*, Wydawnictwo Wilga

Co spakowałyby zwierzęta na wyprawę survivalową? Proste! Trochę kamuflażu, wygodne racice i szalę z pancerza. Ze wszystkich tych akcesoriów trzeba korzystać rozsądnie: używać, gdy są potrzebne, a kiedy stają się zbędne, zgubić w toku ewolucji. Jak to zrobić – tłumaczy pani z pszyry, czyli Agnieszka Graclik: autorka książki *Dziki poradnik przetrwania*.

Pablo Barrecheuren, *Mózg jakiego nie znacie*, tłum. Karolina Jaszecka, Wydawnictwo Debit

Jak przeprowadzić młodego czytelnika przez meandry najbardziej skomplikowanego ludzkiego narządu? Najlepiej zabrać go na wycieczkę do jego wnętrza! Autorzy książki *Mózg jakiego nie znacie* zapraszają w odwiedziny do przestrzeni synaptycznych, na przejażdżkę wzdłuż aksonu i na wyprawę po gleju. A to wszystko z solidną porcją merytoryki i z niegasnącym zapalem.